

Bunjevci su dali hrabre carske ratnike, sposobne gradske i županijske činovnike, u novije vrijeme sportaše, znanstvenike, izumitelje, književnike itd. Međutim, sve to su pojedinačni slučajevi usko povezani s područjem njihova zanimanja i stvaralaštva. Kada se govori o Bunjercima kao kolektivu, onda je najprikladnija tema njihova borba za očuvanje jezika u uvjetima intenzivne institucionalne mađarizacije.

Upravo je pitanje jezika ujedinilo široke slojeve Bunjevaca. Istina, bilo je onih koji su asimilaciju prihvatili bez rezerve, jer su u njoj vidjeli preduvjet napretka na društvenoj ljestvici. To su uglavnom bili pripadnici plemenitih porodica, kao npr. Vojnić od Bajše i Mukić, koje su igrale veliku ulogu u društvenom i političkom životu Subotice sve do propasti Austro-Ugarske Monarhije 1918. Međutim, oni su ostali u lošem sjećanju širih bunjevačkih masa, jer svoju moć i utjecaj nisu koristili u filantropske i rodoljubive svrhe, nego za osobni prosperitet. Potrebe njihovih sunarodnjaka bile su posljednja briga. Važniji im je bio društveni prestiž u mađarskim krugovima. Začudo, oni su dobili mjesto u najnovijoj knjizi o Bunjercima. Tako je još jednom podcrtana nepravda prema Bunjercima i dan omaž gospodi koja zaslužuju samo kritiku.

Naravno, bilo je i onih Bunjevaca koji su se iz opravdanih razloga opirali asimilaciji. Oni su autentični bunjevački prvaci, jer su se zalagali za interese svoga roda. Naime, otvoreno su i nedvojbeno zahtijevali od mađarskih vlasti ona prava koja su manjinama u Ugarskoj bila ustavom zajamčena. A u ta prava je spadala nastava na materinskom jeziku. Njihova želja je bila da bunjevačka djeca slu-

šaju nastavu na hrvatskom jeziku i uče iz hrvatskih udžbenika. Zbog toga ih je kako mjesni tako i prijestolnički mađarski tisak žestoko napadao, optužujući ih da žele stvoriti od Bunjevaca protivnike Mađara i privrženike hrvatskih nacionalnih krugova. Međutim, oni se nisu obeshrabrili od napada malograđanštine, nego su ostali do kraja života dosljedni svojim idejama. Zbog toga su njihova imena postala besmrtna i dan danas se mogu čuti: Antunović, Matković, Šarčević, Mamužić, Kujundžić, Evetović, Sudarević, Budanović, Rajić... Nažalost, oni nisu mogli dobiti u ovoj knjizi mjesto koje zaslužuju. To mjesto su dobile asimilirane plemenite „bunjevačke“ porodice koje nisu marile za interese širokih masa Bunjevaca.

Vladimir Nimčević

Naših prvih deset godina stvaranja lijepoga: (2011-2021), ur. Josip Horvat, Dražen Prčić, Hrvatska likovna udruga „Croart“, Subotica, 2021., 320 str. : ilustr.

Hrvatska likovna udruga „Croart“ iz Subotice objavila je 2021. godine monografiju *Naših prvih 10 godina stvaranja lijepoga (2011. – 2021.)* koja sažima djelatnost o postojanju i radu ove likovne udruge tijekom protekloga desetljeća. Riječ je o monografiji udruge koja je svojim cjelokupnim desetogodišnjim djelovanjem poticala razvitak suvremenih likovnih izraza u okviru zajednice vojvođanskih Hrvata, ali i u širim regionalnim okvirima, zajedno sa svojim partnerima iz Hrvatske i Mađarske.

Monografija je objavljena na 320 stranica, a priređeni sadržaj predstav-

ljen je slijedeći princip ukazivanja na aktivnosti prema pojedinačnim temama. Nakon početnog teksta „Umjesto uvođa“ koji potpisuje urednik monografije Dražen Prčić, slijede tekstovi Josipa Horvata, osnivača i predsjednika udruge, iz kojih se saznaju podaci vezani za motive osnivanja udruge, osnovne ciljeve djelovanja, a na uvid se prilažu preslike utemeljiteljskih akata.

Udruga je tijekom svojeg postojanja imala aktivnosti na različitim poljima, organizirala je više događanja što je popraćeno dokumentarnom građom, katalozima, novinskim člancima, diplomama i zahvalnicama, a dio je te građe prikazan u posljednjem poglavlju monografije. Značajan broj stranica monografije posvećen je kronološkom prikazu godišnjih saziva dviju likovnih kolonija čiji je osnivač ova udruga. Riječ je o Umjetničkoj koloniji „Stipan Šabić“ te Umjetničkoj koloniji „Panon“. Možemo tako na jednome mjestu dobiti uvid u tekstove koji su u katalogu popratili pojedini godišnji saziv, a jednako tako dobiti informaci-

ju o sudionicima te vidjeti reprodukcije njihovih radova. Značajan dodatak predstavljaju i faktografski podaci vezani uz svaki događaj koji informiraju o vremenu, mjestu te sudionicima programa, ukazujući na nemali broj pojedinaca uključenih u umjetnički život zajednice Hrvata u Srbiji, kao i drugih suradnika čija se osnovna djelatnost veže za područje kulture i umjetnosti.

Da udruga ima razgranatu sferu djelovanja potvrđuju monografska poglavlja koja ukazuju na suradnju s hrvatskim udrugama u Srbiji, s udrugama u inozemstvu, ali i na suradnju s crkvama, crkvenim zajednicama, obiteljima i pojedincima. Svoju glavnu djelatnost udruga fokusira na organiziranje samostalnih i skupnih izložaba svojih članova ili njihovih gostiju. U tom smislu, monografija svjedoči o npr. samostalnim izložbama Ruže Tumbas, Cilike Dulić Kasiba ili retrospektivnoj izložbi djela nastalih na Umjetničkoj koloniji „Stipan Šabić“. A da udruga ne djeluje jednosmjerno, potvrđuje zainteresiranost članstva kao i jedan od programskih ciljeva udruge – posjet drugim izložbama, muzejima i galerijama – koji predstavlja kvalitativni pomak u programu.

Autori tekstova, koji stoje u ovoj monografiji, su Dražen Prčić, Josip Horvat, Ljubica Vuković Dulić, Tomislav Žigmanov, Zvonko Sarić, Nela Tonković, Davor Bašić Palković, Stanko Špoljarić, Vojislav Sekelj, Vladan Čutura, Sanda Stanačev-Bajzek, Milovan Miković, Jasmina Jovančić Vidaković, Branimir Kopilović, Larisa Đurić, Jasminka Dulić, Ivan Vajda i Siniša Jurić, dok su autori fotografija Nada Sudarević, Zoltan Načuk, Tomislav Marjanović i Nikola Tumbas.

Grafički dizajn knjige potpisuju Josip Horvat, Snežana Buljovčić i Nera Pletikosić. Nakladnik je sama udruga, a otisnuto je 200 primjeraka.

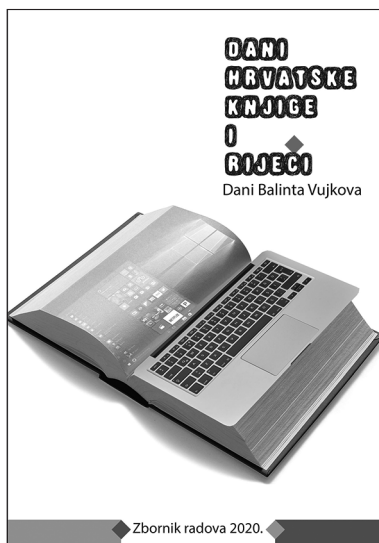
Ljubica Vuković Dulić

Dani hrvatske knjige i riječi : dani Balinta Vujkova : zbornik radova s međunarodnog znanstveno-stručnog skupa 2020. „Čitanjem do uključenosti“, zbornik uredila Katarina Čeliković, Hrvatska čitaonica – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2021., 245 str.

U sklopu Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova u Subotici, čiji je glavni organizator Hrvatska čitaonica Subotica, bijenalno se održava međunarodni znanstveno-stručni skup koji okuplja knjižničare. Godine 2020. ovaj je skup održan s temom „Čitanjem do uključenosti“ ali u online formatu, zbog tada aktualne koronavirus-krize. Jednodnevnim skupom (webinarom) koordiniralo je Zagrebačko knjižničarsko društvo, a sudjelovalo je 35-ero izlagača iz Srbije i Hrvatske. Rezultat ovoga skupa je i zbornik sa zastupljenih 20 radnji.

Zbornik je uredila Katarina Čeliković koja u pogovoru navodi kako je tema o ulozi knjižnica i knjižničara u uključivanju različitih ranjivih društvenih skupina ukazala „na važnost oblikovanja čitateljske sposobnosti, stvaranja kreativnih programa i usluga te suradnje knjižnica, stručnjaka i svih ostalih subjekata u lokalnoj i široj zajednici kako bi se stvorili uvjeti za njihovu aktivnu integraciju i socijalizaciju“.

„Izlaganja i primjeri dobre prakse pokazali su visoku spremnost knjižnica za kreiranje raznovrsnih programa za

djecu i mlade s posebnim tjelesnim ili osjetilnim potrebama, teškoćama u razvoju te za djecu koja žive u posebnim okolnostima ili udaljenim zajednicama. U programe i aktivnosti uključena su djeca iz socijalno i ekonomski depriviranih sredina te pripadnici drugih kultura i ostalih ranjivih skupina u društvu, primjerice, pripadnika manjinskih nacionalnih zajednica“, navodi Čeliković.

Osim temom uključenosti ranjivih društvenih skupina, radovi u zborniku bave se i temama privlačenja publike u digitalnom okruženju, primjene nove informacijske i komunikacijske tehnologije u praksi, kao i izazovima *online* rada u tada aktualnim vremenima koronavirus-krize.

Zbornik otvara zajednički rad Amelie Kovačević, Željke Miščin i Vlaste Šolc „Promotivne aktivnosti u Nacionalnoj kampanji za osobe s teškoćama čitanja i disleksijom ‘I ja želim čitati!’“. Posebni naglasak na skupu bio je na ranjivim skupinama, odnosno korisnicima s po-